
PRACE

**Instytutu Ceramiki
i Materiałów Budowlanych**

Scientific Works
of Institute of Ceramics
and Building Materials

Nr 19
(październik–grudzień)

Prace są indeksowane w BazTech i Index Copernicus

ISSN 1899-3230

Rok VII

Warszawa–Opole 2014

MAREK KAPRÓN*
JADWIGA TWOREK**
SEBASTIAN WALL***

Inicjatywy Unii Europejskiej kształtujące nowe ekologiczne wymagania dla producentów wyrobów budowlanych

Słowa kluczowe: zrównoważone budownictwo, ekologia, środowisko, wyroby budowlane.

Budownictwo, będące gałęzią przemysłu odpowiedzialną za znaczący udział zużycia surowców naturalnych, energii i emisji szkodliwych substancji do atmosfery, stanowi jeden z najważniejszych obszarów działań Unii Europejskiej w zakresie poprawy stanu środowiska naturalnego. Podejmowane w UE inicjatywy dotyczą bezpośrednio ograniczenia negatywnego oddziaływania ekologicznego procesu produkcyjnego, oceny właściwości środowiskowych samych wyrobów oraz stymulowania zapotrzebowania w odniesieniu do proekologicznych procesów, wyrobów, obiektów i usług. W artykule przedstawiono wyniki analizy najważniejszych europejskich aktów prawnych z ekologii wpływających na zakres obowiązków producentów wyrobów budowlanych (z uwzględnieniem problematyki wyrobów ceramicznych, szkła i wyrobów ogniochronnych) oraz tych, które pozwalają na identyfikację i promocję wyrobów o obniżonym negatywnym oddziaływaniu na środowisko naturalne.

1. Europejska strategia zrównoważonego rozwoju branży budowlanej w perspektywie roku 2020

Unia Europejska od lat 70. XX w. wykazuje dużą aktywność w zakresie ochrony środowiska naturalnego jako elementu wpisanego w ogólny postulat zrównoważonego rozwoju gospodarki. Realizacja europejskiej polityki środowiskowej, poprzez zastosowanie środków naprawczych związanych z określonymi problemami ekologicznymi, czy też horyzontalnych inicjatyw zintegrowanych z innymi obszarami politycznymi, ma doprowadzić do osiągnięcia podstawowych

* Mgr inż., Instytut Techniki Budowlanej w Warszawie, m.kapron@itb.pl

** Mgr inż., Instytut Techniki Budowlanej w Warszawie, j.tworek@itb.pl

*** Dr inż., Instytut Techniki Budowlanej w Warszawie, s.wall@itb.pl

celów UE w tym względzie, a są nimi: zachowanie, ochrona i poprawa jakości środowiska naturalnego, ochrona zdrowia ludzkiego, racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych i promowanie na płaszczyźnie międzynarodowej środków zmierzających do rozwiązywania regionalnych lub światowych problemów w dziedzinie środowiska, w tym zmian klimatu.

Nawiązaniem do powyższych priorytetów są kierunki rozwoju gospodarki europejskiej w perspektywie 2020 r., wskazywane w podstawowym dokumencie programowym UE „Europa 2020” [1]. W wyniku realizacji tej strategii gospodarka UE ma być w 2020 r. oparta na wiedzy, konkurencyjna i przyjazna dla środowiska, ma efektywnie korzystać z zasobów i zapewniać wysoki poziom zatrudnienia. W przypadku Polski realizacja strategii „Europa 2020” oznacza, że wymagane będzie podwyższenie finansowania badań i rozwoju, obniżenie emisji dwutlenku węgla, podwyższenie udziału energii odnawialnej w całkowitym bilansie energetycznym i obniżenie zużycia energii. Powodzenie realizacji celów Unii Europejskiej w powyższym zakresie jest silnie uzależnione od działań podejmowanych w obszarze rynku budowlanego, z uwagi na wysoką zdolność wdrażania innowacji, poziom zatrudnienia i wymagane kompetencje, a także z powodu odpowiedzialności za znaczącą część zużycia surowców naturalnych, energii oraz emisji gazów cieplarnianych do atmosfery. Realizując strategię „Europa 2020”, Unia Europejska zaproponowała ustalenie kluczowych inicjatyw (tzw. okrętów flagowych), skupiających projektowane działania przewidziane do podjęcia przez Komisję Europejską, państwa członkowskie lub inne zaangażowane strony. Jedną z nich miała być „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”, której plan realizacji zawarto w komunikacie Komisji „Plan działań na rzecz zasobooszczędnej Europy” [2]. Podstawowe założenia tego dokumentu dotyczą szerokiej sfery oddziaływań gospodarki na środowisko, uwzględniając jednakże rolę uwarunkowań społecznych i ekonomicznych:

„[...] gospodarka UE rozwija się **przestrzegając ograniczeń dostępności zasobów**, nie przekraczając poziomów krytycznych dla planety, przyczyniając się tym samym do globalnego przekształcenia gospodarczego. Nasza gospodarka jest konkurencyjna, **sprzyja włączeniu społecznemu** i zapewnia wysoki poziom życia **przy dużo mniejszym wpływie na środowisko**. Prowadzona jest **zrównoważona gospodarka wszystkich zasobów, od surowców po energię, wodę, powietrze, grunty i glebę**. Zrealizowano główne etapy **w zakresie zmiany klimatu**, zachowując, promując i w znacznym stopniu odbudowując różnorodność biologiczną i stanowiące jej podstawę funkcje ekosystemu” [2].

Realizacja planu działań będzie przebiegać przy zaangażowaniu europejskiego przemysłu, władz państw członkowskich UE oraz samej Komisji Europejskiej. Będzie się on opierał na następujących kluczowych elementach:

- zwiększenie wymagań w zakresie zielonych zamówień publicznych (Green Public Procurement – GPP) w przypadku wyrobów o znaczącym oddziaływaniu na środowisko;
- ustanowienie metodologii oceny, przedstawiania i porównania właściwości ekologicznych produktów, usług i przedsiębiorstw (Product Environmental Footprint i Organization Environmental Footprint);

- analiza i ponowne ustalenie kryteriów ekoprojektu w stosunku do określonych grup wyrobów;
- dopracowanie istniejących systemów etykietowania ekologicznego;
- zwiększenie zapotrzebowania na surowce pochodzące z recyklingu poprzez system zachęt ekonomicznych i ustalenie kryteriów utraty statusu odpadów;
- udoskonalenie środków oszczędnego gospodarowania wodą w zakresie opomiarowania, wymogów dotyczących urządzeń, infrastruktury itp.;
- opracowanie europejskiej strategii prowadzącej do zrównoważonej konkurencyjności sektora budowlanego.

Ostatni element planu znalazł odzwierciedlenie w komunikacie Komisji „Strategia na rzecz zrównoważonej konkurencyjności branży budowlanej i jej przedsiębiorstw” [3], zwanym też „Budownictwo 2020”. Obejmuje on szeroki wachlarz działań adresowanych do branży budowlanej, mających na celu efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych, m.in. poprzez ustanowienie nowych rozwiązań poprawiających funkcjonowanie przedsiębiorstw na rynku UE – w szczególności w zakresie wspólnych zasad projektowania czy wzajemnego uznawania wyników oceny zrównoważoności budynków, przeprowadzanych w ramach systemów funkcjonujących w poszczególnych państwach członkowskich.

Plan zawiera zarówno działania krótkoterminowe, jak też elementy programu długoterminowego, z perspektywą roku 2020. Działania krótkoterminowe obejmują m.in.: analizę unijnych i krajowych instrumentów finansowych, fiskalnych i kredytowych wspierających poprawę efektywności energetycznej w budynkach (także z uwzględnieniem zasobu istniejącego), wprowadzenie lub udoskonalenie przez państwa członkowskie programów remontów, konserwacji i renowacji obiektów budowlanych przy uwzględnieniu priorytetów zrównoważonego rozwoju oraz przeznaczenie środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności na inwestycje wspierające przejście do gospodarki niskoemisyjnej, w szczególności na efektywność energetyczną i odnawialne źródła energii.

Działania przewidziane do realizacji w perspektywie średnio- i długoterminowej to m.in.: doprowadzenie do wzajemnego uznawania metod oceny parametrów ekologicznych wykorzystywanych w państwach członkowskich UE, opracowanie europejskiej metodyki obliczania kosztów cyklu życia (Life Cycle Costs – LCC) w odniesieniu do budynków objętych zamówieniami publicznymi, zwiększenie poziomu stosowania kryteriów GPP w projektach związanych z budownictwem, finansowanych przez UE i ich promocja, zapewnienie powszechnego stosowania eurokodów oraz ustalenie zharmonizowanych zasad odnośnie do deklaracji właściwości użytkowych zasadniczych charakterystyk wyrobów budowlanych w odniesieniu do wymagania podstawowego dotyczącego zrównoważonego wykorzystywania zasobów naturalnych.

Zgodnie z rekomendacjami raportu trójstronnego strategicznego forum wysokiego szczebla ds. monitorowania działań związanych z komunikatem Komisji Europejskiej dotyczącym zrównoważonego budownictwa i planem działania „Budownictwo 2020”, opracowanym w 2013 r., Komisja i państwa członkowskie mają w najbliższym czasie podejmować działania na rzecz zwiększania zapotrzebowania na rozwiązania innowacyjne w dziedzinie zrównoważonego budownictwa poprzez realizację projektów demonstracyjnych, działania poprawiające kwalifikacje pracowników, podejmowane studia i analizy dotyczące oceny środowiskowej budynków i wyrobów oraz wdrożenia aspektów zrównoważoności do przepisów technicznych. Wyniki tych prac będą zatem stanowiły uzupełnienie i udoskonalenie dotychczasowych działań UE mających zminimalizować negatywne oddziaływanie (np. emisji gazów cieplarnianych czy zużycia zasobów) na środowisko związane z obiektami budowlanymi, przy uwzględnieniu ich pełnego cyklu życia.

2. Działania UE na rzecz ograniczenia emisji przemysłowych i ilości odpadów powstających podczas produkcji wyrobów budowlanych

Podstawowym narzędziem Unii Europejskiej, którego celem jest zapobieganie i redukcja emisji do powietrza, wody i ziemi oraz przeciwdziałanie wytwarzaniu odpadów podczas produkcji przemysłowej jest Dyrektywa 2010/75/UE odnośnie do emisji przemysłowych (Industrial Emissions Directive – IED) [4], zastępująca od stycznia 2014 r. Dyrektywę IPPC (Integrated Pollution Prevention and Control – zintegrowane zapobieganie i ograniczanie zanieczyszczeń). Stosuje ona zasadę „zanieczyszczający płaci”, przyznając pierwszeństwo interwencji u źródła zanieczyszczenia oraz zapewniając rozsądną gospodarkę zasobami naturalnymi. Państwa członkowskie wdrażające dyrektywę mają zapewnić, aby instalacje (zakłady przemysłowe) działały przy podjęciu właściwych środków zapobiegających zanieczyszczeniu, stosowały najlepsze dostępne techniki (Best Available Techniques – BAT), zapobiegały generowaniu odpadów, a w przypadku gdy są wytwarzane, aby były one, zgodnie z Dyrektywą 2008/98/WE, przygotowywane do ponownego użycia, by prowadzony był ich recykling, odzysk lub, w przypadku gdy nie ma takiej możliwości ze względów technicznych i ekonomicznych, były one unieszkodliwiane przy jednoczesnym unikaniu lub ograniczaniu wszelkiego oddziaływania na środowisko. Instalacje przemysłowe mają też działać przy zachowaniu efektywności energetycznej. Jednym z najważniejszych narzędzi wykorzystywanych przez IED są najlepsze dostępne techniki, mające odzwierciedlać najbardziej efektywne i zaawansowane metody prowadzenia danej działalności przemysłowej. Opisane są one w dokumentach referencyjnych dotyczących BAT, których najważniejsze elementy (konkluzje BAT) powinny stanowić odniesie-

nie przy określaniu warunków zintegrowanego pozwolenia środowiskowego. Zakłady produkcyjne, dla których wydano pozwolenia zintegrowane muszą od wejścia w życie IED (7 stycznia 2014 r.) spełniać wymogi dyrektywy, co oznacza także zgodność z warunkami określonymi w konkluzjach BAT (jeżeli będą opublikowane jako decyzje wykonawcze Komisji Europejskiej). W załączniku I do IED, wśród innych gałęzi przemysłu, wymieniono kilka kluczowych obszarów związanych z wytwarzaniem wyrobów budowlanych. Jest to między innymi produkcja cementu, wapna i tlenku magnezu, szkła i włókien szklanych, a także produkcja wyrobów ceramicznych na drodze wypalania.

Konkluzje BAT w odniesieniu do produkcji cementu, wapna i tlenku magnezu [5] ustanawiają ogólne wymagania odnośnie do systemów zarządzania środowiskowego i emisji hałasu, a także specyficzne wymagania dotyczące zużycia energii, wytwarzania odpadów, emisji pyłu, związków gazowych metali, w stosunku do produkcji określonych grup wyrobów. Konkluzje BAT w odniesieniu do produkcji szkła [6] zawierają ogólne wymagania dotyczące systemu zarządzania środowiskowego, efektywności energetycznej, magazynowania surowców, emisji do wody, odpadów i hałasu, a także specyficzne wymagania dotyczące emisji z pieców do topienia (pyły, tlenki azotu i siarki, chlorowodór i fluorowodór), metali z pieców do topienia, czy emisji z procesów końcowych skierowane do poszczególnych kategorii wytwarzanego szkła. W przypadku wyrobów ceramicznych nie opublikowano dotychczas konkluzji BAT, natomiast dokument referencyjny [7] BAT w tym obszarze zawiera wiele wymagań dotyczących między innymi emisji do powietrza, wody, odpadów czy zużycia energii. Polska została zobowiązana do wdrożenia dyrektywy najpóźniej do dnia 7 stycznia 2013 r. W dniu 14 stycznia 2014 r. Rada Ministrów przyjęła i przekazała do Sejmu projekt ustawy o zmianie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw, którego celem jest transpozycja dyrektywy IED. Ustawa weszła w życie we wrześniu 2014 r.

W odniesieniu do minimalizacji wytwarzania odpadów, podstawowym aktem prawnym UE kształtującym wymagania stawiane przedsiębiorcom działającym w branży budowlanej jest Dyrektywa 2008/98/WE [8]. Wskazuje ona hierarchię postępowania z odpadami obejmującą zapobieganie, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku (np. odzysk energii) oraz unieszkodliwienie. Wprowadza rozszerzoną odpowiedzialność producenta jako jeden ze sposobów projektowania i produkcji wyrobów, które w pełni uwzględniają i ułatwiają efektywne wykorzystywanie zasobów podczas całego cyklu ich życia, w tym ich naprawę, ponowne użycie, demontaż i recykling i nie wpływają przy tym niekorzystnie na swobodny obieg wyrobów na rynku wewnętrznym. Wśród środków oddziałujących na poprawę efektywności wykorzystania zasobów w fazie projektu i użytkowania wyrobów wymienia się m.in. promocję projektowania uwzględniającego poprawę właściwości środowiskowych w cyklu życia,

stosowanie BAT, promocję systemów zarządzania środowiskowego, promocję etykietowania środowiskowego oraz zielone zamówienia publiczne. Istotnym elementem realizacji założeń dyrektywy jest ustalenie warunków utraty statusu odpadu, gdy określone rodzaje odpadów zostały poddane procesowi odzysku, w tym recyklingu, i spełniają łącznie kryteria przydatności do stosowania, popytu i braku negatywnego oddziaływania na zdrowie ludzkie i środowisko. Stosowne rozporządzenia UE dotyczą obecnie w tym zakresie złomu żelaza, stali, aluminium, miedzi i tłuczki szklanej. Dyrektywa wprowadza też cele do osiągnięcia dla wszystkich państw członkowskich. W przypadku Polski będzie to poziom 70% udziału wagowego recyklingu odpadów budowlanych i rozbiórkowych, z terminem wykonania do końca 2020 r. [9]. W Polsce Dyrektywę 2008/98/UE wdrożono poprzez Ustawę z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach.

3. Działania UE na rzecz poprawy efektywności energetycznej budynków

Jednym z najważniejszych priorytetów UE stało się ograniczenie zużycia energii mające umożliwić realizację postanowień protokołu z Kioto (1997 r.) oraz utrzymanie wzrostu globalnej temperatury poniżej 2°C. Biorąc powyższe pod uwagę, jednym z celów Unii stało się ograniczenie do 2020 r. łącznej emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 20% (w stosunku do poziomu z 1990 r.).

Podstawowym celem Dyrektywy EPBD (Energy Performance of Buildings Directive – charakterystyka energetyczna budynków; przekształconej w 2010 r. [10]) było nałożenie na państwa członkowskie obowiązku wdrożenia systemów świadectw charakterystyki energetycznej, mających w założeniu stanowić wiarygodną informację o efektywności energetycznej budynków nowych i istniejących. Państwa członkowskie miały też ustalić minimalne wymagania dotyczące charakterystyki energetycznej samych budynków i ich przegród – określone w sposób uwzględniający efektywność ekonomiczną w cyklu życia. Jednym z najważniejszych wyzwań, wynikających z wdrożenia dyrektywy, będzie realizacja przez państwa członkowskie zobowiązań do zdefiniowania budynków o „niemal zerowym zużyciu energii” (NZEB – Nearly Zero Energy Buildings) i wprowadzenia w przepisach zmian wymagających spełnienia wymagań standardu NZEB przez wszystkie nowe budynki (od 31 grudnia 2020 r.). Wymaganie to będzie musiało być spełnione przez nowo powstające budynki zajmowane przez władze publiczne (lub będące ich własnością) od 31 grudnia 2018 r. Proces dojścia do standardu NZEB musi uwzględniać także stopniowe podwyższanie wymagań dotyczących izolacyjności cieplnej przegród budowlanych, co wpływa również na wzrost wymogów odnośnie do samych materiałów budowlanych. Nowe wymagania obowiązujące na terenie Polski zostały zdefiniowane w Rozporządzeniu Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 5 lipca 2013 r.

zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Pozostałe wymagania, wynikające z przekształconej Dyrektywy EPBD, mają zostać wdrożone poprzez ustawę o charakterystyce energetycznej – aktualnie (2014 r.) w procesie legislacyjnym. Wsparciem działań UE w obszarze Dyrektywy EPBD będą działania wynikające z wdrożenia dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej [11], wymagające wprowadzenia określonych praktyk w przypadku zakupów dokonywanych przez władze publiczne – mają one nabywać jedynie produkty, usługi i budynki o bardzo dobrej charakterystyce energetycznej. Do podobnych działań mają być zachęcane jednostki administracji niższego szczebla.

4. Deklaracja właściwości użytkowych i oznakowanie CE wyrobu budowlanego jako narzędzie informowania o właściwościach środowiskowych

Dzień 1 lipca 2013 r. to data, od której zasadniczym zmianom uległy zasady działalności na rynku europejskim przedsiębiorców wprowadzających do obrotu i udostępniających wyroby budowlane. Wycofana została dotychczasowa Dyrektywa 89/106/EWG ustalająca europejski system wprowadzania wyrobów budowlanych na rynek (CPD), a zaczęło obowiązywać Rozporządzenie UE nr 305/2011 (CPR) [12]. Obowiązujące, bez potrzeby transpozycji krajowej, przepisy dotyczą obszaru wyrobów objętych zakresem przedmiotowym zharmonizowanych norm lub zgodnych z wydaną dla nich europejską oceną techniczną (ETA). Producenci wprowadzający takie wyroby na rynek sporządzają deklarację właściwości użytkowych oraz umieszczają na nim znak CE. Kopia deklaracji jest przekazywana wraz z wyrobem (ewentualnie z partią wyrobów przeznaczonych dla jednego odbiorcy) w formie elektronicznej lub papierowej (tylko na żądanie). Od 24 lutego 2014 r. możliwe jest także udostępnianie takiej deklaracji na stronie internetowej producenta (po spełnieniu warunków definiowanych w rozporządzeniu delegowanym Komisji nr 157/2014). Wyrobowi towarzyszą instrukcje stosowania, informacje dotyczące bezpieczeństwa oraz informacje o zawartości substancji niebezpiecznych wynikające z artykułu 31 lub 33 rozporządzenia REACH (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals). Obowiązek deklarowania właściwości użytkowych i znakowania CE zgodnego z nowymi wymaganiami spoczywa od 1 lipca 2013 r. także na producentach wyrobów budowlanych wprowadzonych na rynek jeszcze podczas obowiązywania Dyrektywy 89/106/EWG. W takim przypadku nie ma konieczności przeprowadzenia ponownego wprowadzenia wyrobu do obrotu, a producenci mogą wykorzystać posiadaną uprzednio dokumentację, czyli np. certyfikat lub deklarację zgodności, jako podstawę do sporządzenia deklaracji właściwości użytkowych.

Przepisy przejściowe rozporządzenia pozwalają też na wykorzystywanie europejskich aprobat technicznych, wydanych przed 1 lipca 2013 r., jako ETA do końca ich ważności oraz na stosowanie wytycznych do europejskich aprobat technicznych (ETAG) jako europejskich dokumentów oceny (EOD) przy opracowywaniu nowych ETA [13].

W perspektywie priorytetów Unii w zakresie ochrony środowiska najważniejszym elementem CPR stało się wprowadzenie nowego wymagania podstawowego nr 7 dotyczącego zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych. Brzmi ono następująco:

„Obiekty budowlane muszą być zaprojektowane, wykonane i rozebrane w taki sposób, aby wykorzystanie zasobów naturalnych było zrównoważone i zapewniało w szczególności: (a) ponowne wykorzystanie lub recykling obiektów budowlanych oraz wchodzących w ich skład materiałów i części po rozbiórce, (b) trwałość obiektów budowlanych, (c) wykorzystanie w obiektach budowlanych przyjaznych środowisku surowców i materiałów wtórnych” [12].

Nowe wymaganie ma pozwolić na uwzględnienie w informacji towarzyszącej wyrobom budowlanym z oznakowaniem CE właściwości związanych z zasadniczymi charakterystykami z obszaru recyklingu, trwałości i przyjazności dla środowiska. Proces wprowadzania wymagania podstawowego nr 7 do zharmonizowanych specyfikacji technicznych będzie następował wieloetapowo, niemniej jednak już teraz można zidentyfikować podstawowe narzędzia oceny właściwości użytkowych z jego obszaru. Takim narzędziem (zgodnie z tiret 56 CPR) jest deklaracja środowiskowa wyrobu (Environmental Product Declaration – EPD) opracowana zgodnie z normą europejską, wchodzącą w skład systemu norm oceny zrównoważoności obiektów i wyrobów budowlanych, ustanowionego na podstawie mandatu Komisji Europejskiej M/350. Najważniejszą normą dotyczącą oceny właściwości środowiskowych wyrobów budowlanych jest w tym systemie EN 15804 – podstawowe zasady kategoryzacji oddziaływań środowiskowych.

Na podstawie EN 15804 komitety techniczne CEN opracują dokumenty PCR (Product Category Rules), w oparciu o które można będzie opracowywać EPD dla konkretnych wyrobów budowlanych. Podstawą do wprowadzenia nowych metod oceny zasadniczych charakterystyk związanych wymaganiem podstawowym nr 7 będą mandaty normalizacyjne Komisji Europejskiej, uwzględniające wymogi przepisów technicznych państw członkowskich. Na ich podstawie CEN dokona zmian w hEN stanowiących podstawę deklaracji właściwości użytkowych [14]. W przypadku CPR wymóg opracowania takiego mandatu nie dotyczy już wyrobów objętych zakresem prac EOTA. Zasadnicze charakterystyki mające być przedmiotem dobrowolnej europejskiej oceny technicznej są uzgadniane bezpośrednio przez producenta wyrobu i organizację EOTA, co sprawia, że już dziś producent wyrobu innowacyjnego może rozpocząć proces uzyskiwania dokumentu pozwalającego na m.in. deklarowanie właściwości użytkowych

zasadniczych charakterystyk związanych ze zrównoważonym wykorzystaniem zasobów.

Zarówno w przypadku wyrobów objętych normą, jak i europejską oceną techniczną podstawą określenia środowiskowych właściwości użytkowych będzie weryfikowana przez stronę trzecią deklaracja środowiskowa III typu (EPD), opracowana według ISO 14025, zawierająca kompleksową informację o kwantyfikowalnych oddziaływaniach środowiskowych w cyklu życia wyrobu budowlanego. Wykorzystanie metodyki zgodnej z EN 15804 ma zapewnić, że wszystkie EPD wyrobów budowlanych, uzyskano, zweryfikowano i przedstawiono w sposób zharmonizowany. Do rozstrzygnięcia pozostaje kwestia zagwarantowania odpowiedniej jakości i dostępności danych wykorzystywanych do opracowania EPD. Wobec faktu funkcjonowania zróżnicowanych, często komercyjnych baz danych należy oczekiwać, iż w celu zapewnienia porównywalności ocen wymagana będzie interwencja Komisji Europejskiej. Należy jednak wspomnieć, że już teraz europejskie jednostki wydające i weryfikujące EPD podejmują działania na rzecz harmonizacji zasad w tym obszarze w ramach organizacji ECO-Platform.

5. Dobrowolne narzędzia komunikowania właściwości środowiskowych wyrobów budowlanych

Producenci wyrobów stosowanych w budownictwie mogą już teraz, na zasadach pełnej dobrowolności, stosować etykietowanie ekologiczne zgodnie z normami międzynarodowymi. Dotyczy to nie tylko deklaracji III typu EPD, związanych w przyszłości z oznakowaniem CE wyrobu, zgodnie z Rozporządzeniem UE nr 305/2011, ale także wieloparametrowych znaków środowiskowych, czy jedno-parametrowych stwierdzeń typu „self claim”.

Etykiety ekologiczne typu I według ISO 14024 nadawane są wyrobom zgodnym z ustanowionymi przez niezależną instytucję kryteriami związanymi z wpływem na środowisko w całym cyklu życia. Uzyskanie prawa do stosowania oznakowania wiąże się z procesem certyfikacji wyrobu i procesu produkcyjnego przez niezależną jednostkę, co zapewnia wiarygodność i odpowiednią rangę znaków. Przykładem oznakowania typu I, którego kryteria opracowuje się w Polsce jest EKO-ITB. Kryteria opracowywane są w ramach prac badawczych Instytutu Techniki Budowlanej i wykorzystują podstawowe wymogi oraz procedurę certyfikacji zgodne z wymogami Rozporządzenia WE nr 66/2010. Kryteria opracowywane od 2010 r. obejmują m.in.: pompy ciepła, farby i lakiery do zastosowań zewnętrznych i wewnętrznych, twarde pokrycia (płytki ceramiczne), pokrycia drewniane, pokrycia włókiennicze, przydomowe oczyszczalnie ścieków, stolarkę drewnianą (okna) pokrywaną przemysłowo farbami i lakierami, klimatyzatory, wyroby z autoklawizowanego betonu komórkowego (ABK), styropian EPS, małe centrale wentylacyjne z odzyskiem ciepła, wyroby do izolacji

cieplnej z wełny mineralnej. Etykiety ekologiczne typu II według ISO 14021 są wydawane bezpośrednio przez producenta, importera lub dystrybutora wyrobu. Stanowią informację o jednostkowej charakterystyce ekologicznej wyrobu, czyli mówią np.: o przydatności recyklingu, zmniejszonej emisji, czy zużyciu energii w procesie produkcji. W Polsce etykiety II typu wydawane przez producenta mogą być przedmiotem potwierdzeń udzielanych przez Instytut Techniki Budowlanej [15].

6. Wnioski

Europejskie strategie i akty prawne mające na celu poprawę stanu środowiska naturalnego odnoszą się w coraz większym stopniu do obszaru działalności przedsiębiorstw branży budowlanej. Obejmują zarówno ogólne działania mające podnieść innowacyjność ekologiczną i konkurencyjność sektora, jak też określają podstawowe warunki produkcji, odnoszą się do oddziaływania środowiskowego generowanego przez same budynki, czy włączają zagadnienia ekologiczne do procesu wprowadzania na rynek i sprzedaży wyrobów budowlanych. Tak szeroki zakres podejmowanych na poziomie europejskim działań wymaga odpowiednio skoordynowanego podejścia administracji państw członkowskich odpowiedzialnych za wdrożenie poszczególnych regulacji. Jest to aspekt szczególnie istotny w kontekście konkretnych decyzji ekonomicznych podejmowanych przez uczestników procesów budowlanych, szczególnie w warunkach niepewnej koniunktury na większości rynków Unii Europejskiej.

Literatura

- [1] Komunikat Komisji: EUROPA 2020 „Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”, KOM (2010) 2020, wersja ostateczna.
- [2] Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Europa efektywnie korzystająca z zasobów – inicjatywa przewodnia strategii «Europa 2020»”, KOM(2011) 21.
- [3] Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady „Strategia na rzecz zrównoważonej konkurencyjności branży budowlanej i jej przedsiębiorstw”, COM (2012) 433.
- [4] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola) (wersja przekształcona), Dz.U. L 334 z 17.12.2010 r.
- [5] Decyzja Wykonawcza Komisji z dnia 26 marca 2013 r. ustanawiająca konkluzje dotyczące najlepszych dostępnych technik (BAT), zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych, w odniesieniu do produkcji cementu, wapna i tlenku magnezu.
- [6] Decyzja wykonawcza Komisji z dnia 28 lutego 2012 r. ustanawiająca konkluzje dotyczące najlepszych dostępnych technik (BAT), zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych, w odniesieniu do produkcji szkła (2012/134/UE).

- [7] Dokument referencyjny dla najlepszych dostępnych technik dotyczących przemysłu ceramicznego, Komisja Europejska, sierpień 2007, http://ippc.mos.gov.pl/ippc/custom/ceramic_bref_0807_po%20weryfikacji_na%20strone.pdf (15.12.2014).
- [8] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów, Dz.U. L 312 z 22.11.2008 r.
- [9] Praca badawcza ITB zrealizowana na podstawie umowy z MTBiGM nr 23/B/2012 z dnia 8 sierpnia 2012 r.: Określenie zakresu i sposobu wprowadzenia zmian w Prawie budowlanym w związku z nową redakcją wymagań podstawowych dla obiektów budowlanych oraz właściwości użytkowych wyrobów, zawartą w Rozporządzeniu PE i Rady (UE) nr 305/2011 (CPR).
- [10] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/31/UE z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków, Dz.U. L 153 z 18.06.2010 r.
- [11] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej.
- [12] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające dyrektywę 89/106/EWG, Dz.U. L 88 z 4.04.2011 r.
- [13] Bobrowicz J., Czarniecki L., Tworek J., *Wprowadzenie do obrotu wyrobów budowlanych zgodnie z Rozporządzeniem CPR 305/2011*, „Materiały Budowlane” 2012, nr 11, s. 32–35.
- [14] Kaproń M., Wall S., *Nowe aspekty oceny wyrobów budowlanych w kontekście wymagań zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych*, [w:] *Ogólnopolska Konferencja Problemy Techniczno-Prawne Utrzymania Obiektów Budowlanych*, Warszawa, 16–17.01.2014, Główny Urząd Nadzoru Budowlanego, Warszawa 2014, s. 237–243.
- [15] Adamus Ł., *Etykiety i deklaracje środowiskowe według norm ISO*, „Informator Zrównoważone Budownictwo w UE” 2010, nr XX, ITB 2010, <http://www.zb.itb.pl/informator/etykiety-i-deklaracje-rodowiskowe-wed-ug-norm-iso> (15.12.2014).

MAREK KAPROŃ
JADWIGA TWOREK
SEBASTIAN WALL

THE INITIATIVES OF EUROPEAN UNION DETERMINING NEW
ECOLOGICAL REQUIREMENTS FOR THE MANUFACTURERS
OF CONSTRUCTION PRODUCTS

Keywords: sustainable construction, ecology, environment, construction products.

The paper presents the outcome of the analysis of the most important ecology – related European legislation that determines the responsibilities of the manufacturers of construction products (including problems concerning ceramic, glass and fire protective products) or that identifies or promotes the products with limited negative environmental impacts.